POLITISK KRONIK

UDLANDET

April 1961

3.–4. – Ministerpræsidenten i provinsen Léopoldville, Cléophas Kamitatu, forhandler i Stanleyville (Orientaleprovinsen) med ministerpræsident Gizenga om afspænding mellem regeringen i Stanleyville og deltagerne i Tananarivekonferencen (se 2/3) samt om Gizengas deltagelse i den planlagte konference om en føderativ forfatning for Congo. – 4. kommer det til sammenstød mellem svenske FN-tropper og katangesiske gendarmer, der søger at blokere Luano lufthavn (Elisabethville). – 5. Belgien meddeler FN, at det vil opfylde kravene i sikkerhedsrådets resolution af 21/2 om tilbagetrækning af belgisk personel fra Congo (Katanga). – 7. Katangatropper erobrer byen Kabalo i Nord Katanga fra Balubakrigere, men ætiopiske FN-tropper tager 28 hvervede hvide soldater til fange og sætter sig i besiddelse af flyvepladsen og jernbanestationen. Centralregeringen i Léopoldville meddeler, at blokaden mod Gizengas regering i Orientaleprovinsen forsøgsvis vil blive hævet. – 8. Regeringschefen i Sydkasai udråbes som konge af Sydkasai under navnet Albert I. – 17. Præsident Kasavubu erklærer, at centralregeringen i Léopoldville giver sit samtykke til gennemførelsen af sikkerhedsrådets resolution af 21/2. – 26. Centralregeringen giver atter FN-myndighederne adgang til at benytte havnen Matadi. Præsident Tshombe, Katanga, arresteres af Mobutus tropper, da han vil forlade konferencen i Coquilhatville (begyndt 24/4) om Congos forfatning.

5. – Ny Guinea-rådet, den første repræsentative forsamling i Hollandsk Ny Guinea, træder sammen i hovedstaden Hollandia. Rådet er det første skridt i retning af selvstyre (se 1/3). – 10. åbnes i Port Moresby en lignende forsamling, dog med færre beføjelser, for det australske formynderskabsområde Papua-Ny Guinea.

6. – Den franske regering meddeler, at samtalerne med den algierske oprørsbevægelse FLN (se 15/3), der efter aftale skulle begynde 7/4 i Evian-les-Bains, er udsat. Grunden til udsættelsen angives at være GPRAs misfornøjelse med, at den franske regering også forhandler med Messali Hadjs algierske nationalbevægelse (MNA). – 11. Præsident de Gaulle udtaler på en pressekonference, at Frankrig ikke vil lægge hindringer i vejen for et selvstændigt Algier uden forbindelse med Frankrig, men i så fald vil indstille al hjælp til Algier og opfordre sine borgere i Algier til at forlade landet. Han håber imidlertid, at et selvstændigt Algier vil samarbejde med Frankrig.

7. – En talsmand for det amerikanske udenrigsministerium meddeler, at USA vil hjælpe regeringen i Sydvietnam i kampen mod den kommunistiske guerilla (Viet Cong). – 9. Ved præsidentvalget i Sydvietnam genvælges Ngo Dinh Diem med 89,4 pct. af de afgivne stemmer.

8. – I et opråb fra José Cardonas revolutionsråd i New York opfordres det cubanske folk til at styrte Fidel Castro. Samtidig meddeles, at sabotagegrupper af landflygtige cubanere er i færd med at infiltrere landet. – 15. Oprørske piloter af det cubanske flyvevåben angriber forskellige cubanske baser. – 17. Styrker bestående af landflygtige cubanere, trænet og udrustet i USA, foretager invasion i Cuba. Udenrigsminister Dean Rusk udtaler, at USA følger kampen mod Fidel Castro med sympati, men ikke har til hensigt at intervenere. – 18. Ministerpræsident Khrushchev erklærer i et budskab til præsident Kennedy, at Sovjetunionen vil yde det cubanske folk og dets regering al nødvendig hjælp for at slå invasionen tilbage og opfordrer Kennedy til at gøre en ende på aggressionen mod Cuba. Kennedy svarer, at USA ikke vil intervenere militært, men i tilfælde af militær intervention fra anden side vil opfylde sine forpligtelser til at forsvare den vestlige halvkugle. – 20. Den cubanske regering meddeler, at angrebet er slået tilbage og invasionsstyrkerne tilintetgjort. – 21. Præsident Kennedy meddeler, at der vil blive foretaget en undersøgelse af den rolle, amerikanske myndigheder har spillet ved det mislykkede invasionsforsøg, og at der vil blive optaget forhandlinger med andre amerikanske stater om den fremtidige holdning over for den cubanske regering.

11. – Formanden for det østrigske folkeparti, Alfons Gorbach, afløser sin partifælle Julius Raab som forbundskansler. Bruno Pittermann og Bruno Kreisky, begge socialister, fortsætter som henholdsvis vicekansler og udenrigsminister, og regeringen består som hidtil af 6 medlemmer af folkepartiet og 6 socialister, ligesom fordelingen af portefoljerne på de to partier er uændret.

Processen mod Adolf Eichmann (se 23/5 1960) begynder i Jerusalem.

I Togo vælges ministerpræsident Sylvanus Olympio til præsident med 99 pct. af de afgivne stemmer. Samtidig godkendes en ny forfatning, hvorefter præsidenten får en stilling svarende til den amerikanske præsidents, og der foretages valg til nationalforsamling. Samtlige 51 pladser besættes af det forenede togolesiske parti.

12. – Et bemandet russisk »rumskib«, Vostok, vægt næsten 5 tons, omkredser jorden i 108 minutter med en hastighed af 27.000 km/t, maksimal afstand fra jorden 300 km, hvorefter »kosmonauten«, den 23-årige major Jurij Gagarin, lander i god behold på et forud bestemt sted i Sovjetunionen.

13. – Ved en rekonstruktion af den portugisiske regering overtager ministerpræsident Salazar selv forsvarsministeriet, og der udnævnes en ny minister for de oversøiske provinser, Adriano Moreira. Samtidig foretages visse ændringer i hærens ledelse, bl. a. udnævnes en ny chef for generalstaben. Ændringerne er forårsaget af tilstanden i Angola, hvor store skarer af terrorister siden begyndelsen af februar har forøvet en række overfald og drab på europæiske kolonister. Troppeforstærkninger fra moderlandet og andre kolonier har tilføjet terroristerne store tab, men ikke formået at nedkæmpe dem. – 15. beslutter regeringen at sende yderligere forstærkninger til Angola. – 21. FNs plenarforsamling vedtager med 73 stemmer mod 2 (Spanien og Sydafrika) en resolution, der opfordrer Portugal til at gennemføre reformer i Angola og forberede dets uafhængighed. Frankrig, Storbritannien og 7 andre stater undlader at stemme. Forsamlingen beslutter endvidere at nedsætte et udvalg til at undersøge forholdene i Angola. Portugal boykotter debatten.

FNs plenarforsamling vedtager med 95 stemmer mod 1 (Portugal) en resolution, hvori det bl. a. hedder, at Sydafrikas umedgørlige holdning i raceadskillelsespolitikken er en fare for international fred og sikkerhed. Endvidere opfordres alle stater til at overveje muligheden af at gennemføre sanktioner mod Sydafrika.

16. – I Norge stiftes et nyt parti, socialistisk folkeparti, med Knut Löfsnes som formand i den midlertidige bestyrelse.

17. – I Ceylon proklameres undtagelsestilstand, og det (tamulske) féderale parti, der har iværksat ulydighedskampagne for at hindre gennemførelsen af loven af 1956, som gør singalesisk til landets officielle sprog, forbydes. Premierminister fru Sirimavo Bandaranaike erklærer, at det féderale partis egentlige formål er at gøre nord- og østprovinsen til en særlig stat. Der udstedes arrestordrer mod en række personer, og 24/4 er bl. a. lederen af det féderale parti, Chelvanaykam, og 14 andre parlamentsmedlemmer arresteret. – 25. beordrer generalguvernøren mobilisering af en række militære enheder, og der indføres dødsstraf eller livsvarigt fængsel for forskellige handlinger.

21. – Den tidligere hollandske udenrigsminister Dirk U. Stikker udnævnes til generalsekretær for NATO efter Paul-Henri Spaak (se 31/1).

22. – Generalerne Challe, Zeller, Jouhaud og Salan tager ved hjælp af faldskærmstropper fra fremmedlegionen magten i byen Algier. Den generaldelegerede Jean Morin og den øverstbefalende general Gambiez tages til fange. Til ny øverstbefalende udnævnes chefen for forsvarsstaben, general Jean Oliè, der sammen med minister for Algier Louis Joxe flyver til Algier. – 23. Faldskærmstropperne sætter sig uden modstand i besiddelse af Oran og af Constantine, hvis kommandant, general Gouraud, går over til oprørerne. I Paris sættes forfatningens § 16, der giver præsidenten diktatorisk myndighed, i kraft, og general de Gaulle giver i radio og TV ordre til med alle midler at forsvare Frankrig mod oprørerne. Ved midnatstid forbereder premierminister Debré i radioen befolkningen på, at oprørerne vil forsøge at landsætte faldskærmstropper i Frankrig, og der træffes forberedelser herimod, bl. a. ved uddeling af våben til den civile befolkning. – 24. Regeringen indfører økonomisk blokade af de dele af Algier, der er i oprørernes magt. – 25. Oprørerne forsøger at besætte flådehavnen Mers-el-Kebir, men må opgive det, da admiral Querville erklærer, at flåden vil gøre modstand. De rommer Oran og Constantine. – 26. er oprøret brudt sammen, general Challe har overgivet sig, og de andre ledere er flygtet. Der indledes en udrensningsaktion inden for hæren og forvaltningen, og 28/4 er der arresteret over 200 officerer og over 400 civile, og de oprørske militære enheder er opløst.

24. – I Paris underskrives samarbejdsaftaler mellem Frankrig på den ene side og de 4 Conseil de l'Entente-stater – Dahomey, Elfenbenskysten, Niger og Volta – på den anden side. Aftalerne omfatter også forsvaret, dog ikke for Voltas vedkommende, men de 4 stater forbliver uden for det franske statsfællesskab.

25. – I Belgien (se 26/3) dannes under ledelse af formanden for det kristeligsociale parti Théo Lefèvre en koalitionsregering bestående af 11 kr.-soc. og 9 socialister. Ministerpræsident Lefèvre overtager ministeriet for økonomisk samordning, og Paul-Henri Spaak (se 31/1) bliver viceministerpræsident, udenrigsminister og minister for afrikanske anliggender. Et »indre« kabinet består af 5 kr.-soc. og 5 socialister.

De franske kerneeksplosionsforsøg ved Reggane i Sahara afsluttes med sprængning nr. 4 (se 27/12 1960). Det meddeles, at fremtidige forsøg vil finde sted under jorden i Hoggarbjergene sydøst for Reggane.

I deres egenskab af formænd for Genèvekonferencen om Indokina i 1954 opfordrer den britiske og den russiske regering de kæmpende parter i Laos til at indstille fjendtlighederne og forhandle om en fredelig løsning samt samarbejde med den internationale kontrolkommission. Endvidere opfordrer de den indiske regering til at indkalde kontrolkommissionen, der for-

uden Indien består af Canada og Polen, og indbyder til en 14 magts konference om Laos, som skal begynde 12/5 i Genève. Såvel Boun Oums regering som Pathet Lao-føreren, fyrst Souphanouvong, erklærer sig rede til at følge opfordringen, men kampene fortsætter. – 28. Den internationale kontrolkommission for Laos træder sammen i New Delhi.

27. – I Freetown proklameres Sierra Leones uafhængighed, og den nye stat bliver samtidig medlem af Commonwealth.

I Kenya, hvor flertalspartiet KANU (se 1/3) har nægtet at gå ind i regeringen, fordi guvernøren ikke vil løslade Jomo Kenyatta, dannes ny regering med deltagelse af KADU, hvis fører Ronald Ngala bliver »leder af regeringsforretningerne«.

Maj 1961

1. – Fidel Castro erklærer, at Cuba er en socialistisk stat, og at der ikke vil blive afholdt valg.

Tanganyika opnår indre selvstyre som det sidste trin i udviklingen inden fuld uafhængighed 28/12 1961 (aftalt på forfatningskonference i Dar-es-Salaam 27.–29. marts, hvor det også bestemtes, at Tanganyika skulle søge medlemskab i Commonwealth). Den tidligere chefminister, Julius Nyerere, er premierminister i den nye regering.

2. – I den nye belgiske regerings programerklæring hedder det i det udenrigspolitiske afsnit bl. a., at Belgien er rede til at hjælpe Congo og samarbejde med FN, men må kræve, at de uretfærdige beskyldninger og forskelsbehandlingen af belgiske statsborgere ophører. – 5. Deputeretkammeret giver regeringen et tillidsvotum med 147 stemmer mod 38, deriblandt 7 kr.-soc.; 15 kr.-soc., bl. a. den afgåede ministerpræsident Eyskens, undlader at stemme.

Regeringen i Katanga retter en appel til FN om øjeblikkelig løsladelse af Moise Tshombe (se 3.–4/4) og indkaldelse af en ny konference, hvor alle deltagernes immunitet er garanteret. Man erklærer sig villig til at forhandle om gennemførelsen af sikkerhedsrådets resolution af 21/2, hvis Tshombe frigives. – 7. Centralregeringen i Léopoldville meddeler, at Tshombe vil blive stillet for retten anklaget for mordet på Lumumba, massemord på Balubastammen m. m. – 13. Kasavubu meddeler, at han umiddelbart efter afslutningen af konferencen i Coquilhatville vil indkalde parlamentet, og at han har anmodet FN om at drage omsorg for parlamentsmedlemmernes sikkerhed. – 15. Konferencen i Coquilhatville vedtager et forfatningsudkast, hvorefter Congo skal omdannes til en føderation af 19 enkeltstater og med større beføjelser for centralregeringen end forudsat på konferencen i Tananarive (se 2/3). – 18. Generalsekretær Dag Hammarskjöld meddeler, at han har sluttet aftale med præsident Kasavubu om gennemførelsen af sikkerhedsrådets resolution af 21/2. – 25. Generalsekretær Hammarskjölds særlige repræsentant i Congo, inderen Rajeshwar Dayal, træder tilbage. – 27. Konferencen i Coquilhatville slutter.

3. – Ved en ny regeringsomdannelse i Portugal (se 13/4) udnævnes Alberto Franco Nogueira til udenrigsminister. Samtidig udnævnes ny indenrigs-, undervisnings- og korporationsminister. – 11. På en pressekonference i Lissabon kræver oppositionens førere regeringens tilbagetræden og genindførelse af demokratiske regeringsformer i Portugal og Angola.

I Sydafrika indledes omfattende arrestationer og husundersøgelser med det formål at forhindre strejker og demonstrationer af afrikanske og farvede arbejdere i dagene 29.–31. maj som protest mod republikkens indførelse. – 10. Det samlede sydafrikanske parlament vælger på forslag af premierminister Verwoerd med 139 stemmer mod 71 den hidtidige generalguvernør Charles Robberts Swart til republikkens første præsident. – 31. Den sydafrikanske republik proklameres. Protest-

strejkerne har for landet som helhed kun fået ringe tilslutning. Den forenede arabiske Republik og Ghana erklærer, at de ikke vil anerkende republikken på grund af apartheid-politikken, og Liberia erklærer total politisk og økonomisk blokade af Sydafrika.

5. – Fra Cape Canaveral i Florida affyres en Redstoneraket med en bemandet rumkabine, der med en hastighed af maksimalt 8000 km/t når en højde af 185 km. Efter 15 minutters forløb vender rumkabinen tilbage med piloten, den 37-årige orlogskaptajn Alan Shepard, i god behold.

Efter blodige uroligheder i Teheran i anledning af en lærerstrejke træder ministerpræsident Emami (se 12/3) tilbage. Han efterfølges af Ali Amini, medens såvel udenrigsminister Ghods Nakhai som krigsminister Naghdi fortsætter i den nye regering. Til undervisningsminister udnævnes 15/5 lederen af lærerstrejken Muhammed Darakhshesh. – 9. Shahen opløser begge kamre og bestemmer, at der, inden nye valg finder sted, skal udarbejdes en retfærdig valglov (se 21/2). Samtidig forbydes offentlige møder og demonstrationer i Teheran. – 11. Regeringen offentliggør et reformprogram, hvorefter bl. a. adgangen til at eje jord skal begrænses og de store godser udstykkes. I en kampagne mod korruptionen foretages en række arrestationer. – 27. Ministerpræsident Ali Amini går i et interview med et libanesisk dagblad ind for dannelsen af et arabisk-iransk fællesmarked, der kan åbne vejen for et politisk samarbejde, og udtaler ønsket om, at Libanon vil optræde som mægler mellem Den forenede arabiske Republik og Persien, idet han dog understreger, at Persien vil forblive tro mod CENTO.

6. – General Zeller (se 22/4) overgiver sig til de franske myndigheder i Algier og føres som fange til Paris. – 8. Præsident de Gaulle understreger på ny, at Frankrig ikke vil lægge hindringer i vejen for Algiers fuldstændige løsrivelse fra moderlandet, hvis befolkningens flertal udtaler sig derfor, men fremhæver, at følgen vil blive en deling af Algier og udvisning af alle algierer i Frankrig. – 10. Den franske regering meddeler, at forhandlingerne med repræsentanter for den provisoriske algierske regering (GPRA) i Evian-les-Bains vil begynde 20/5. – 20. Som indledning til forhandlingerne meddeler den franske regering, at de franske tropper i Algier indstiller alle offensive operationer for en måned. Samtidig føres den i 1956 tilfangetagne Muhammed Ben Bella fra sit fængsel på øen Aix ved Bretagne til et slot i Loiredalen, hvor han interneres under mildere former, og det meddeles, at 6000 fanger og internerede i Algier vil blive frigivet inden en måned. Fra oprørsregeringens side betegnes den ensidige franske »våbenhvile« som en propagandamanøvre, der ikke kan binde oprørerne. Den franske forhandlingsdelegation ledes af Algierminister Louis Joxe og den algierske af udenrigsminister i GPRA Krim Belkacem. – 31. Generalerne Challe og Zeller idømmes hver 15 års fængsel for kupforsøget i Algier.

8.–10. – På NATOs ministerrådsmøde i Oslo giver udenrigsminister Dean Rusk meddelelse om, at USA er villig til at stille 5 Polarisundervandsbåde til rådighed for NATO-forsvaret. Ministerrådet bekræfter erklæringen af 15/12 1958 om at ville sikre Vestberlins og dens indbyggeres frihed.

8.–12. – En konference i Monrovia af 20 afrikanske stater, deriblandt de 12 fransktalende »Brazzaville«-stater og de 3 engelsktalende stater: Nigeria, Sierra Leone og Liberia, forkaster tanken om en panafrikansk union til fordel for samarbejde mellem suveræne stater. Den forende arabiske Republik, Ghana, Guinea, Marokko og Mali (Casablancagruppen, se 4.–7/1) er ikke repræsenteret på konferencen.

12. – Den amerikanske vicepræsident, Lyndon B. Johnson, lover i en tale i Sydvietnams parlament Sydvietnam forøget hjælp (se 7/4). Foruden i Sydvietnam af-

lægger vicepræsidenten under en rundrejse i Sydøstasien besøg i Philippinerne, Formosa, Thailand, Indien og Pakistan.

13. – Repræsentanter for Boun Oums regering, fhv. ministerpræsident Souvanna Phouma og Pathet Lao underskriver i den internationale kontrolkommissions nærværelse en overenskomst om våbenstilstand i Laos. – 16. Den internationale konference om Laos, der var berammet til 12/5, begynder i Genève. De deltagende magter er: USA, Storbritannien, Frankrig, Canada, Sovjetunionen, Polen, Kina, Indien, Burma, Cambodia, Thailand, Nordvietnam, Sydvietnam og Laos. Forsinkelsen skyldes uenighed om, hvem der skal repræsentere Laos. Resultatet er blevet, at såvel Boun Oums regering som fhv. ministerpræsident Souvanna Phouma og Pathet Lao er indbudt til at lade sig repræsentere.

16. – En militærjunta under ledelse af generalstabschefen Chang Do Yung tager magten i Sydkorea. I en erklæring proklameres forstærket kamp mod kommunismen og opretholdelse af de venskabelige forbindelser med USA. Der bebudes endvidere sociale reformer og afskaffelse af korruptionen. – 18. Den hidtidige regering under Chang Myung meddeler, at den træder tilbage. – 19. Et råd af 32 officerer overtager regeringsforretningerne. Statspræsident Bo Sun Yun meddeler, at han træder tilbage. Denne erklæring tages tilbage dagen efter, og samtidig dannes en ny regering af 14 officerer med general Chang Do Yung som ministerpræsident og forsvarsminister og Kim Hong Il som udenrigsminister. – 29. udtaler Chang Do Yung, at der så snart som muligt vil blive udnævnt en virkelig demokratisk regering, men forinden må forfatning og valglov ændres. – 30. Forfatningen ophæves.

Den finske udenrigsminister Ralf Törngren er afgået ved døden 62 år gammel.

18. – Til varetagelse af Frankrigs forbindelser med Madagascar og de fransktalende afrikanske stater (Etats d'expression française) oprettes et samarbejdsministerium, der besættes med Jean Foyer. Under det nye ministerium hører den tekniske bistand til disse lande, medens de politiske forbindelser fortsat ligger under udenrigsministeriet, men henlægges under en særlig statssekretær. Endvidere knyttes til præsidentembedet en generalsekretær, og der oprettes et råd for afrikanske anliggender under præsident de Gaulles forsæde.

19. – Fra Det hvide Hus meddeles, at præsident Kennedy og ministerpræsident Khrushchev vil mødes i Wien 3. og 4. juni med det formål at lære hinanden at kende og udveksle tanker om de vigtigste spørgsmål, der påvirker forholdet mellem de to lande.

22. – Ved en regeringsomdannelse i Libanon formindskes antallet af ministre fra 18 til 8. Ministerpræsident Saeb Salam overtager selv forsvarsministeriet. Alle ministrene med undtagelse af Philippe Boulos, der foruden at være viceministerpræsident også er justits- og økonomiminister, var medlemmer af den foregående regering. Philippe Takla fortsætter som udenrigsminister.

24.–25. – Udenrigsminister Segni, Italien, og udenrigsminister Kreisky, Østrig, forhandler i Klagenfurt om Sydtyrolspørgsmålet, hvorefter forhandlingerne udsættes til 24/6.

27. – I Tyrkiet vedtager den grundlovgivende forsamling udkast til en ny forfatning, hvorefter Tyrkiet skal være en republikansk og konfessionsløs stat. Parlamentet skal bestå af to kamre, hvoraf det ene, deputeretkammeret, skal vælges ved almindelig valgret.

30. – General Rafael Leonidas Trujillo y Molina, Den dominikanske Republiks diktator siden 1930, myrdes, 69 år gammel.

31. – Det amerikanske præsidentpar ankommer til Paris på officielt besøg i Frankrig.

Juni 1961

1. – Den myrdede diktators søn, general Rafael Trujillo, overtager magten i Den dominikanske Republik. – 4. Præsident Joaquin Balaguer erklærer, at der vil blive afholdt valg i maj 1962. – 5. Udenrigsminister Porfirio Herrera Baéz tilbyder samarbejde med Organisationen af amerikanske Stater (OAS), der holder møde i Washington i anl. af et forslag fra USA om at sende en kommission til Den dominikanske Republik for at undersøge, om styret stadig er en trussel mod den vestlige halvkugles fred og sikkerhed. Fra Ciudad Trujillo meddeles, at hovedmanden i komplottet mod den myrdede diktator, brigadegeneral Juan Diaz, er blevet dræbt i kamp med politiet.

Ved valget til lovgivende råd i Zanzibar opnår nationalisterne (araberne) 10, Afro-Shirazi partiet (afrikanerne) 10 og en ikke-arabisk gruppe, Zanzibar-Pemba folkepartiet, 3 mandater. I forbindelse med valget kommer det til blodige sammenstød mellem arabere og negre, og der tilkaldes militær fra Kenya og Tanganyika for at genoprette ordenen. For at formindske spændingen går nationalisterne ind på, at Muhammed Shamte, Zanzibar-Pemba folkepartiet, bliver førsteminister i en regering, der i øvrigt består af medlemmer af nationalistpartiet.

Det tidligere britiske formynderskabsområde Nord Kamerun (nu provinsen Sardauna) indlemmes i Nigeria, efter at det ved folkeafstemningen i februar har udtalt sig for sammenslutning med nordregionen i føderationen Nigeria (se 11.–12/2).

Ghana lukker sine havne og flyvepladser for portugisiske skibe og fly og udsteder forbud mod import af varer fra Portugal som protest mod Portugals politik i Angola.

2. – Ved afslutningen af det amerikanske præsidentpars besøg i Paris (se 31/5) udsendes et kommuniqué, hvori der konstateres fundamental overensstemmelse mellem de Gaulle og Kennedy, specielt med hensyn til Berlinspørgsmålet. – 3.–4. mødes præsident Kennedy og ministerpræsident Khrushchev i Wien (se 19/5). Af de drøftede spørgsmål nævnes i et kommuniqué forbud mod forsøg med kernevåben, afrustningen og Tyskland. Desuden nævnes, at der var enighed om at støtte et neutralt og uafhængigt Laos under en regering valgt af folket og om betydningen af en effektiv våbenstilstand. – 4. ankommer præsidentparret til London, hvor præsident Kennedy dagen efter drøfter den internationale situation med premierminister Macmillan på baggrund af sine samtaler med de Gaulle og Khrushchev. Der er fuld enighed mellem dem om nødvendigheden af at opretholde vestmagternes rettigheder og forpligtelser i Berlin. I samtalerne beskæftiger man sig i øvrigt særlig med konferencen om forbud mod forsøg med kernevåben og afrustningsspørgsmålet. – 6. Præsident Kennedy aflægger i en radio- og fjernsynstale rapport til det amerikanske folk om sin Europarejse. Han erklærer, at hverken han eller Khrushchev har gjort indrømmelser, og at deres synspunkter stod i skarp modsætning til hinanden. Det eneste punkt, hvor der viste sig nogen udsigt til enighed, var med hensyn til Laos, men der var intet håb om resultat af konferencen om forbud mod kernevåben. Mørkest var udsigterne med hensyn til Berlin- og Tysklandsspørgsmålet. – 11. I Moskva offentliggøres to memoranda, som Khrushchev har overrakt Kennedy under mødet i Wien, og hvori der gøres rede for Sovjetunionens standpunkter med hensyn til afslutningen af en fredstraktat med Tyskland og forbudet mod forsøg med kernevåben. Forbundskansler Adenauer udtaler, at Vesttyskland aldrig vil gå med til det russiske krav om, at de to tyske stater i løbet af 6 måneder skal forhandle sig til rette, således at der kan afsluttes en fredstraktat med dem begge. – 15. Khrushchev holder en radio- og fjernsynstale om

mødet med Kennedy, i hvilken han kræver en fredelig afgørelse af Tysklands- og Berlinspørgsmålet i indeværende år; sker dette ikke, vil Sovjetunionen afslutte separat fredstraktat med Østtyskland, og vestmagterne vil derefter være henvist til at forhandle med Østtyskland om adgangen til Berlin. – 21. I en tale på 20 års dagen for Tysklands invasion i Sovjetunionen erklærer Khrushchev, at Sovjetunionen sammen med andre fredselskende stater i mangel af en almindelig fredstraktat vil slutte separat fredstraktat med Østtyskland ved udgangen af 1961, og at Sovjetunionen vil genoptage forsøgene med kernevåben, hvis USA gør det. – 22. Udenrigsminister Dean Rusk erklærer, at USA ikke kan anerkende, at dets stilling i Berlin kan ophæves ved en ensidig handling. – 23. Præsident Kennedy konfererer med sine rådgivere om Berlinspørgsmålet. I mødet deltager bl. a. udenrigsminister Rusk, forsvarsminister McNamara og ledende kongresmedlemmer. – 27. Premierminister Macmillan udtaler, at han er rede til at forhandle med Sovjetunionen, men de allierede har forpligtelser over for Vestberlin og dets indbyggere, som de ikke kan svigte.

Kong Hassan II af Marokko danner nyt ministerium, der ligesom det foregående står under hans personlige ledelse. Ahmed Balafrej er viceministerpræsident, og der er udnævnt 5 statsministre, hvoraf de 4 er partiledere: Allai El Fassi, Istiqlal, Hassan Quezzani, det demokratiske konstitutionelle parti, Mohammed Rashid Mouline, det uafhængige liberale parti, og Abdelkrim Khatib, den folkelige bevægelse, desuden emiren af Trarza, en forkæmper for Mauretaniens indlemmelse i Marokko. I øvrigt er alle partier med undtagelse af den venstreorienterede nationale union af folkelige kræfter repræsenteret i den ny regering. – 7. sætter kong Hassan sit segl under en ny grundlov, der bl. a. indeholder en lofteparagraf om indførelse af konstitutionelt monarki. – 10. Kong Hassan overtager den direkte ledelse af udenrigsministeret med assistance af Balafrej, Khatib og emiren af Trarza.

3. – General Franco tilsiger ved åbningen af Cortes Portugal sin støtte og erklærer, at Spanien vil forsvare sine besiddelser i Afrika.

6. – Forbundskansler Gorbach meddeler, at Sovjetunionen officielt har forespurgt, om Østrig er villig til at huse hovedsædet for FN i Wien. Kansleren erklærer, at Østrig er villig under forudsætning af, at der er enighed herom mellem Sovjetunionen og USA.

12. – På fællesmarkedets ministermøde i Bruxelles besluttedes det at optage Grækenland som medlem. De seks lande har forpligtet sig til over en 5-årig periode at yde Grækenland kreditter på indtil 125 mill. $.

Generalsekretær Dag Hammarskjöld erklærer, at Congokrisen er forbi, med mindre der sker noget uventet. – 24. Moise Tshombe, der er blevet lødsladt 22/4, flyver tilbage til Elisabethville. Han udtaler, at en af betingelserne for hans løsladelse er, at medlemmerne fra Katanga møder op ved genåbningen af det congolesiske parlament. – 26. Ifølge ministerpræsident Joseph Ileo i centralregeringen har Tshombe inden sin løsladelse underskrevet en aftale, hvorefter han erkendte, at Katanga er en del af republikken Congo. Han er gået ind på, at malmeksporten fra Katanga skal gå over Congos havne i stedet for over havne i Angola, og at den særlige Katanga-valuta efterhånden skal indrages, at al højere undervisning og diplomatisk repræsentation underlægges centralregeringen samt at Katangas væbnede styrker skal stå under centralregeringens militære øverstkommanderende, general Joseph Mobutu. – 28. Tshombe erklærer i Katangas parlament, at Katanga vil forblive uafhængigt. Dagen efter udtaler han på en pressekonference, at den aftale, han har underskrevet, er rent økonomisk, og han benægter, at han er gået med til, at Katanga skal opgive sin særlige montfod.

13. – Frankrig suspenderer forhandlingerne i Evian-les-Bains (se 6/5). Lederen af

den franske delegation, Louis Joxe, udtaler, at de væsentligste problemer, der skiller Frankrig og den algierske oprørsregering, er spørgsmålet om våbenhvile, den europæiske algierbefolknings fremtid og Saharas fremtidige tilhørsforhold. Desuden nævner han som årsag til det dødvande, forhandlingerne er kommet ind i, den forstærkede terrorvirksomhed, der er blevet svaret på de franske troppers indstilling af offensive operationer.

19. – Lordseglbevarer Edward Heath giver underhuset meddelelse om, at traktaten med Kuwait af 1899 er ophævet, idet den ikke var forenelig med Kuwaits suverænitet og uafhængighed, men at Storbritanniens forpligtelse til efter anmodning at komme Kuwait til hjælp stadig består. – 25. General Kassem erklærer, at Kuwait som en del af Basraprovinsen i det tidligere tyrkiske rige tilhører Irak. – 30. Det britiske udenrigsministerium meddeler, at der er truffet forberedelse til at kunne imødekomme en anmodning fra Kuwait om hjælp. Samtidig meddeles, at den britiske regering over for en række regeringer i Mellemøsten og andetsteds har udtrykt håbet om, at de vil gøre deres indflydelse gældende over for Irak, således at Kuwait kan fortsætte sin udvikling som en uafhængig arabisk stat.

I Paris underskriver premierminister Debré og ministerpræsident Mokhtar Ould Daddah samarbejdaftaler mellem Frankrig og Mauretanien svarende til aftalerne mellem Frankrig og de 4 Conseil de l'Entente-stater (se 24/4). Marokko protesterer mod overenskomsterne.

20. – Premierminister Macmillan meddeler, at ministrene Duncan Sandys, Peter Thorneycroft og John Hare vil besøge henholdsvis Canada, Australien og New Zealand, Commonwealthlandene i Asien og Commonwealthlandene i Afrika for at forhandle om Storbritanniens eventuelle tilslutning til fællesmarkedet.

Ved en folkeafstemning om en forfatning for den uafhængige Somalirepublik (se 1/7 1960) afgives 1¾ mill. ja-stemmer og kun godt 180.000 nej-stemmer. I den nordlige del af landet, det tidligere Britisk Somaliland, er der et lille flertal imod forfatningen.

21. – Den britiske forsvarsminister Watkinson meddeler, at det amerikanske forsvarsministerium har besluttet at nedlægge en af de amerikanske baser i Storbritannien og stærkt reducere virksomheden i tre andre. (30/3 meddelte den amerikanske forsvarsminister McNamara, at 21 amerikanske baser i 8 lande ville blive nedlagt eller deres virksomhed indskrænket af hensyn til betalingsbalancen. Valutabesparelsen ansloges til 100 mill. $ årligt).

22. – Fra et møde i Zürich mellem ministerpræsident Boun Oum, fhv. ministerpræsident Souvanna Phouma og Pathet Lao-føreren fyrst Souphannouvong meddeles, at der er opnået enighed om at danne en national samlingsregering i Laos. I kommuniquéet anerkendes betydningen af våbenstilstandens gennemførelse, og der er enighed om ikke at anerkende beskyttelse fra nogen militær alliance (SEATO) og om, at de i 1954-overenskomsterne nævnte (franske) baser skal gøres til genstand for særligt studium.

23. – Den antarktiske traktat, underskrevet 1/12 1959 i Washington, træder i kraft, efter at den er ratificeret af alle signatarmagterne: Argentina, Australien, Belgien, Chile, Frankrig, Japan, New Zealand, Norge, Sydafrika, Sovjetunionen, Storbritannien og USA.

25. – Nye forhandlinger i Zürich mellem udenrigsministrene Segni, Italien, og Kreisky, Østrig, (se 24.–25/5), der finder sted på baggrund af en række bombeattentater i Sydtyrol, ender uden resultat. Der er heller ikke enighed om, hvad der skal gøres efter sammenbruddet af forhandlingerne parterne imellem. Østrig foreslår, at en international kommission skal undersøge forholdene i Sydtyrol, Italien foretrækker, at sagen henvises til den inter-

nationale domstol i Haag. Den vesttyske forsvarsminister Strauss afviser italienske pressemeddelelser om, at forbundshæren medvirker til at uddanne en tyrolsk modstandsbevægelse.

New York Times meddeler, at præsident Kennedy, hans regering, medlemmer af kongressen og videnskabsmænd for tiden drøfter, om man skal forsøge at bygge en neutronbombe.

27. – Ghana udsteder totalt forbud mod eksport til Syd- og Sydvestafrika.

28. – I Jordan omdanner premierminister Bahjat al-Talhouni sit ministerium, hvori han selv overtager udenrigsministerposten efter Musa Nasir, der foruden 3 andre af de hidtidige ministre ikke er medlem af den nye regering.

29. – Den finske statsminister V. J. Sukselainen indgiver sin afskedsbegæring, efter at han den foregående dag er blevet fradømt sin stilling som generaldirektør for folkepensionsanstalten på grund af embedsmisbrug.

DANMARK

April 1961

5. – Socialminister Bomholt fremsætter forslag til lov om børne- og ungdomsforsorg, hvori – med enkelte ændringer – er samlet den gældende forsorgslovs regler herom (se også 16/12 1960).

Formanden for Fællesudvalget for Landbrugets arbejdsøkonomiske Spørgsmål, folketingsmand Anders Andersen, og formanden for Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, godsejer A. U. Juhl, fremsætter over for statsminister Kampmann følgende krav: 1) fuldstændig afløsning af statsskatter og amtskommunale skatter på landbrugets faste ejendomme og fiksering af de sognekommunale ejendomsskatter, 2) en kornordning, 3) adgang for landbruget til i størst mulig udstrækning at forsyne margarineindustrien med råstoffer, herunder rapsolie og svinefedt, 4) en hjemmemarkedsordning for flæsk og kød, 5) afskaffelse af afgiften på konsum-is, 6) statens overtagelse af udgifterne til kvalitets- og eksportkontrol med landbrugets produktion, 7) bibeholdelse af dollarpræmieringsordningen.

6. – Folketinget forkaster de uafhængiges forslag om nedsættelse af en kommission om visse forhold under den tyske besættelse (se 24/1) samt et ændringsforslag fra s. f. om et upolitisk sagligt udvalg til at undersøge forholdet mellem »den lille generalstab« og modstandsbevægelsen samt forholdet mellem datidens politikere og de nævnte to grupper.

Landsretten stadfæster byrettens dom over eksportør Hans Bundgaard (se 15/11 1960).

8. – Resultatet af afstemningen om mæglingsforslaget (se 21/3) offentliggøres. Medens arbejdsgiverne i alle 7 afstemningsgrupper har vedtaget mæglingsforslaget, er det forkastet af arbejderne inden for jern- og metalindustrien og i transportfagene (se også s. 55.). I transportfagene træder de varslede strjker i kraft 11/4, i jern- og metalindustrien 12/4. Fra strejken i jern- og metalindustrien er undtaget bl. a. en række reparationsvirksomheder. Strejken i transportfagene omfatter såvel søfolk som havnearbejdere og en del chauffører. Fra havnearbejdernes strejke er undtaget lastning af let fordærvelige fødevarer, og heller ikke olie- og benzinselskaberne er ramt af strejken. Statsminister Kampmann udtaler efter et ministermøde, med henvisning til regeringserklæringen af 29/11 1960, at regeringen forventer, at arbejdsmarkedets parter vil søge konflikten bilagt.

10. – Statsminister Kampmann tilkalder repræsentanter for parterne i jern- og metalindustrien og opfordrer dem til straks at optage nye forhandlinger.

12. – Fhv. statsminister Erik Eriksen fremsætter på venstres og det konservative folkepartis vegne forslag til beslutning, der opfordrer regeringen til straks at bringe de løbende konflikter i transportfagene og i jern- og metalindustrien til ophør, enten ved at mæglingsforslaget ophøjes til lov, eller ved at der nedsættes en voldgiftsdomstol.

Folketinget vedtager enstemmigt forslag til lov om udenrigstjenesten og de dertil knyttede forslag om ændringer i normerings- og lønningslov. Forslaget til beslutning om ratifikation af overenskomsten af 14/12 1960 om Organisationen for økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)

vedtages ligeledes enstemmigt, idet dog s. f. undlader at stemme.

13. – Under 1. behandling af venstres og de konservatives forslag til beslutning (se 12/4) stiller Hans Rasmussen for s. og r. v. dagsordensforslag, hvori regeringen opfordres til at anmode arbejdsmarkedets hovedorganisationer om gennem forhandlinger at fortsætte bestræbelserne for at bringe konflikten til snarligt ophør. Dette forslag vedtages med 96 stemmer (s., r. v. og s. f.) mod 72 (v., k. f. og de uafh.). Fanger (k. f.) undlader at stemme. Oppositionens forslag til beslutning er hermed bortfaldet.

Under en samtale med formændene for arbejdsgiverforeningen og LO henstiller statsminister Kampmann indtrængende, at konflikterne søges bragt til ophør.

14. – Såvel arbejdsgiverforeningens som LOs forretningsudvalg erklærer sig rede til at genoptage forhandlingerne med henblik på afslutning af konflikterne i jern- og metalindustrien og i transportfagene.

18. – Folketinget vedtager enstemmigt forslag om regulering af fiskeriet i det nordøstlige Atlanterhav.

19. – Den danske og den svenske regering er enedes om en begrænsning af adgangen til forhandling af ikke-toldberigtigede tobaksvarer, vin og spiritus på Øresundsruterne.

20. – Nationalbanken forhøjer renten for lån på værdipapirer fra 6½ til 7 pct. p. a.

Sømænd og sofyrbødere om bord i danske fragtskibe i amerikanske havne iværksætter sit-down-strejke.

21. – Udenrigsminster Krag har i Rom og Paris forhandlet om forholdet mellem de seks og de syv.

Forslaget om ændring i lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. m. vedtages enstemmigt.

De orienterende drøftelser mellem hovedorganisationerne om mulighederne for forhandling om en løsning af konflikten inden for transportgruppen er endt uden resultat.

Fra flere havne meldes om forsøg på at hindre lastning af udenlandske skibe med landbrugsvarer.

22. – På et møde i Stockholm enes de skandinaviske trafikministre om at foreslå de respektive parlamenter, at de tre lande skal deltage i en rekonstruktion af SAS, hvorved der tilføres konsortiet en ny indskudskapital på 280 mill. kr., fordelt med 3/7 på Sverige og 2/7 på Danmark og Norge.

24. – Mellem forhandlere fra Jern- og Metalindustriens Sammenslutning og Centralorganisationen af Metalarbejdere er der opnået enighed om visse ændringer i det af arbejderne forkastede mæglingsforslag, derunder især en forhøjelse af mindstebetalingen med 45 i stedet for 36 øre. Strejken fortsætter, indtil resultatet af afstemningerne foreligger 4/5, men den varslede sympatistrejke afblæses.

Efter at skibsforbindelsen mellem Bornholm og det øvrige land på grund af sømandsstrejken har været afbrudt i 2 uger, besluttes det fra 26/4 at indsætte statsbanefærgen »Freia« i en rute mellem Rønne og Københavns frihavn med post, passagerer og livsnødvendige varer. Grønlandske Handel har anmodet Sømændenes Forbund, Sofyrbødernes Forbund og arbejdsmandsforbundet om dispensation fra strejken for polarskibet »Erika Dan«, som er chartret til Grønlandssejlads. Arbejdsmandsforbundet har givet den ønskede dispensation, så skibet kan blive lastet og losset, men sømændene og sofyrbøderne har stillet betingelser, som rederiet og rederiforeningen ikke har villet acceptere.

25. – Det skandinaviske embedsmandsudvalgs beretning om SASs kapitalbehov og dertil knyttede spørgsmål offentliggøres. Udvalget konstaterer, at den oprindelige indskudskapital på 210 mill. kr. må anses for tabt, og skønner, at der for at videreføre konsortiet må tilføres det en ny kapital på 280 mill. kr. Beretningen kritiserer en række dispositioner, bl. a. konsor-

tiets engagement i Mexico og hotelbyggeriet i København.

Folketinget vedtager forslaget om nedsættelse af valgretsalderen fra 23 til 21 år med 118 stemmer mod 4 (uafhængige); 5 v. og 1 uafh. undlader at stemme.

26. – Trafikminister Lindberg fremsætter forslag til lov om øget statsstøtte i forbindelse med Danmarks deltagelse i det skandinaviske luftfartssamarbejde. Støtten, der ydes gennem Det danske Luftfartsselskab, DDL, har form af et tilskud på 27,5 mill. kr., et lån på 19,5 mill. kr. og nytegning af A-aktier for 17,5 mill. kr. Det er en forudsætning, at der fra privat side ligeledes tegnes for 17,5 mill. kr. aktier i DDL, således at den samlede kapitaltilførsel til SAS fra dansk side vil andrage 82 mill. kr.

Folketinget diskuterer strejkesituationen i forbindelse med en forespørgsel fra v. og k. f. om sikringen af skibsforbindelsen til Bornholm. Statsminister Kampmann oplyser, at forligsmanden vil genoptage forhandlinger om at få konflikterne på transportområdet bragt ud af verden. Han udtaler, at man på et eller andet tidspunkt må afveje ulemperne ved en fortsat konflikt med fordelene ved, at parterne selv taler sig til rette, men vil ikke fastsætte nogen frist for regeringens indgriben i konflikten. Debatten slutter med, at statsministerens redegørelse tages til efterretning med 82 stemmer (s. og r. v.), medens 78 (v., k. f., s. f. og uafh.) undlader at stemme.

Statsbanefærgen »Freia«s afgang til Bornholm forsinkes af de strejkende, der forsøger at hindre, at posten bliver bragt om bord.

I Århus havn opstår der uroligheder ved losningen af Halmstadfærgen. Politiet trækker stavene, og 5 havnearbejdere og en politibetjent må på hospitalet.

27. – Undervisningsminister Jørgen Jørgensen fremsætter forslag til lov om ændring i fundatsen for Den arnamagnæanske Stiftelse og udenrigsminister Krag forslag til folketingsbeslutning om afslutning af en traktat med Island om overførelse af dele af stiftelsen og det kgl. biblioteks håndskrifter til forvaring og forvaltning af universitetet i Reykjavik.

Udenrigsminister Krag fremsætter forslag til folketingsbeslutning ang. ratifikation af overenskomst af 27. marts om dannelse af en sammenslutning mellem medlemsstaterne i EFTA og Finland og giver samtidig meddelelse om indholdet af den dansk-finske aftale om handelen med landbrugsvarer.

Maj 1961

1 – Statsminister Kampmann erklærer i en 1. maj tale i Århus, at lovgivningsmagten kun i ganske ekstraordinære situationer skal gribe ind i en arbejdskamp. På forespørgsel udtaler han, at han kan billige, at der bliver foretaget en undersøgelse af, om der er grundlag for en undskyldning fra politiet til de århusianske havnearbejdere (se 26/4).

Svineslagterierne standser modtagelsen af svin på grund af, at der er varslet strejke fra 4/5.

2. – Udenrigsminister Lord Home lover i et svar på et brev af 17/4 fra udenrigsminister Krag, at den britiske regering på forhånd vil informere den danske regering, hvis den beslutter sig til realitetsforhandlinger om tilslutning til de seks, således at Danmark kan træffe beslutning i sagen samtidig med Storbritannien.

Folketinget vedtager forslag til beslutning om ratifikation af venskabs-, handels- og søfartstraktat mellem Danmark og USA (se 9/12 1960) med 119 stemmer mod 10 (s. f.).

4. – Slagteristrejken træder i kraft. Forligsmanden for landbrugsområdet opgiver sin mægling, idet forhandlingerne mellem landbrugets »kompensationsudvalg«, der kræver 550 mill. kr. (husmandsforeningerne dog kun 416 mill. kr.), og landbrugsministeren, der har tilbudt 300 mill. kr., er strandet, og Landbrugets Arbejdsgiverforening derfor ikke vil anbefale, at der stilles mæglingsforslag. Forligsmanden udsætter imidlertid den til 7/5 varslede konflikt på mejerierne i 12 dage. Formændene for landbrugsorganisationerne med undtagelse af husmandsforeningerne opfordrer landmændene til at standse enhver leverance af mælk, kreaturer, kalve, slagtesvin og søer fra og med 8/5. Landbrugsminister Skytte erklærer, at ingen regering kan indlade sig på at forhandle under trusler.

Mæglingsforslaget for jern- og metalindustrien (se 24/4) er vedtaget af begge parter, og arbejdet genoptages 5/5. Forligsmanden har udarbejdet et supplement til det forkastede mæglingsforslag for transportfagene, og parterne går ind på, at det reviderede mæglingsforslag sendes til afstemning. Ændringerne går ud på, at akkordpriskuranterne forhøjes med 6 pct., og at der til samtlige tidlønnede mænd i gruppen ydes et særligt tillæg på 10 øre i timen. I tilslutning til disse bestemmelser erklærer LO på samtlige implicerede forbunds vegne, at disse forbedringer for transportgruppen ikke af forbundene må benyttes som udgangspunkt eller til støtte for yderligere lønfremstød i de grupper, der har vedtaget mæglingsforslagene af 21/3, for »jernet«s vedkommende suppleret med ændringerne af 24/4.

5. – Folketinget færdigbehandler forslag til lov om et skibsfinansieringsinstitut, forslag om ændringer i lukkeloven, forslag til lov om personnavne og forslag til lov om udbygning af det storkøbenhavnske S-banenet og om forarbejder for tunnelbaneanlæg i København og Frederiksberg, der alle vedtages enstemmigt; ved afstemningen om det sidstnævnte undlader dog 5 (uafh.) at stemme.

Forligsmanden har besluttet at genoptage forhandlingerne om overenskomsterne for slagterier, mejerier, landbrug, skovbrug m. v. med sigte på fremsættelse af et mæglingsforslag.

De samvirkende husmandsforeningers bestyrelse erklærer, at der er sket en ansvarsløs tilsidesættelse af forhandlingsmuligheder, som kunne sikre landbruget en merindkomst på 400 mill. kr. årligt i 2 år. Formanden for LS meddeler, at der i de enkelte slagteri- og mejerikredse er nedsat observationsudvalg, som skal opnotere og indberette alle, der viser illoyal holdning under leveringsstoppet, og at disses fremtidige stilling som leverandører derefter vil blive afgjort på de nærmest følgende generalforsamlinger.

Et mæglingsforslag for handels- og kontorgruppen er vedtaget enstemmigt af begge parters kompetente forsamlinger.

7. – Nationalbankdirektør Svend Nielsen udtaler på provinsbankernes årsmøde, at en betydelig gældsætning til udlandet foreløbig har tilsløret underskuddet på betalingsbalancen, men med den væsentlige indtægts- og omkostningsforøgelse, der foregår, vil valutastillingen før eller senere blive forringet, og risikoen for arbejdsløshed forøges. Specielt m. h. t. landbrugets kompensationskrav advarer han mod ordninger, der stimulerer fremstillingen af de landbrugsvarer, som det er sværest at forøge afsætningen af i udlandet, og hvorved strukturomlægningen i landbruget hæmmes. Om likviditetsstramningen udtaler han, at den ikke kan være gået for vidt, så længe der ikke er nogen arbejdsløshed, og stigningen i bankernes udlån er fortsat.

8. – På leveringsstoppets første dag holdes praktisk taget al mælk – bortset fra nødforsyninger til byerne – tilbage fra mejerierne, og tilførslerne til kvægmarkederne standser ligeledes. Landbrugsminister Skytte forhandler med husmændenes førere og bebuder, at der en af de første

dage vil blive fremsat forslag til løsning af landbrugets problemer i folketinget.

9 – Folketinget vedtager enstemmigt forslaget om udvidelse af ombudsmandens virksomhed (se 1/2).

Efter henvendelse fra formanden for Landbrugets Arbejdsgiverforening, godsejer A. U. Juhl, og fra formanden for de samvirkende husmandsforeninger, Peter Jørgensen, indkalder statsminister Kampmann repræsentanter for det samlede landbrug til møde i statsministeriet.

I Aalborg forhindrer arbejderne udkørslen af varer til oplandets landmænd. LOs forretningsudvalg opfordrer fagbevægelsen til at vise ro og besindighed og ikke lade sig provokere til uoverlagte handlinger af landbrugets boykot af byernes levnedsmiddelforsyning. Samtidig henstilles til regerningen, at der øjeblikkelig tages skridt til at frigive importen af landbrugsvarer.

10. – Der opnås enighed mellem regeringen og landbrugets forhandlere om foranstaltninger, der skal sikre landbruget indtægtsforøgelser i forhold til den øvrige befolknings. Forliget (om indholdet se s. 128) forelægges af landbrugsminister Skytte i folketinget i form af forslag om uændret forlængelse af kornordningen og forslag til lov om afsætning af danske landbrugsprodukter, der skal afløse loven af 1958, som udløber 30/6.

Forslag til lov om planlægning af Køge Bugt-området vedtages med 114 stemmer mod 4 (uafh.), medens 18 (en del af venstre) undlader at stemme.

Under 2. behandling af forslag til ligningslov foreslår v. og k. f. en dagsorden, der opfordrer finansministeren til at fremsætte forslag, der kan medføre betydelig vækst af den private opsparing. Forslaget får kun tilslutning fra de uafh. og forkastes.

11. – Forligsmanden fremsætter mæglingsforslag for landbrugsområdet, herunder mejerier og slagterier.

Udenrigsminister Krag udtaler i London med henvisning til overenskomsten mellem Storbritannien og Island af 11/3, at Danmark i nær fremtid vil anmode den britiske regering om forhandlinger om en revision af overenskomsten om fiskerigrænsen ved Færøerne. Han udtaler endvidere, at der ikke kan herske tvivl om, at Danmark vil følge Storbritannien, hvis det går ind i fællesmarkedet.

12. – Folketinget vedtager enstemmigt forslaget om ratifikation af overenskomsten af 27/3 om en sammenslutning mellem medlemsstaterne i EFTA og Finland.

13. – Det reviderede mæglingsforslag for transportgruppen (se 4/5) vedtages af arbejderne, men forkastes af arbejdsgiverne. Efter anmodning fra regeringen indkalder formanden folketinget til møde søndag den 14. maj.

Der træffes aftale mellem landbrugets arbejdsgiverforeninger og arbejdsmandsforbundet om øjeblikkelig suspension af de igangværende strejker og lockouter inden for landbrugsområdet.

På Danmarks Retsforbunds landsmøde vedtages en resolution, hvori der gives udtryk for partiets faste beslutning om på ny ved næste valg at opnå repræsentation i folketinget.

Lagtinget har vedtaget et forslag til beslutning om opsigelse af fiskerigrænseaftalen med Storbritannien til udløb 27/4 1963 med krav om udvidelse af fiskerigrænsen ved Færøerne til 12 sømil.

14. – Arbejdsminister Bundvad fremsætter forslag om at ophøje det af arbejdsgiverne forkastede mæglingsforslag for transportgruppen til lov.

Mæglingsforslaget for slagterierne er vedtaget af begge parter, og arbejdet genoptages 15/5.

15. – Forslaget om ophøjelse af mæglingsforslaget for transportgruppen til lov vedtages med 89 stemmer (s., r. v. og de 2 grønlændere) mod 17 (s. f. og uafh.). V. og k. f., der havde stillet ændringsforslag, hvorefter konflikten skulle afgøres ved voldgift, undlader at stemme.

16. – Folketinget vedtager enstemmigt forslag om ophavsretten til kunstneriske og litterære værker, om retten til fotografiske billeder, om ændringer i toldloven i anl. af Finlands tilknytning til EFTA og om forhøjelse af statens tilskud til de kommunale sygehuse. Endvidere færdigbehandles forslag til lov om offentlig forsorg, der ligeledes vedtages enstemmigt, idet dog 5 (uafh.) undlader at stemme.

17. – Forhandlingerne mellem tjenestemandsorganisationerne og finansministeren om antallet af overenskomsttillæg sprænges. Finansministeren har tilbudt 40 portioner fra 1/4, svarende til 240 mill. kr. årligt, medens tjenestemændene krævede 43 portioner fra 1/1 1961 og yderligere 6 portioner fra 1/4 1962. Forretningsudvalget for Københavns Postbudeforening udsender en meddelelse om, at de nærer alvorlig bekymring for opretholdelsen af roen i det københavnske postområde og imødeser morgendagen med bange anelser.

Socialminister Bomholt fremsætter forslag om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister gældende fra 1/4 (15 kr. mdl. for ægtepar og 10 kr. for enlige).

Folketinget vedtager forslag til lov om hjemmeværnet med 156 stemmer mod 11 (s. f.).

18. – De københavnske postbude nedlægger arbejdet i 24 timer og forsøger, dog uden større held, at få statsbanepersonalet til at gøre det samme. Ved 3. behandling af forslaget om ændringer i lønninger og pensioner for statens tjenestemænd, der vedtages enstemmigt, fremsætter finansminister Philip en redegørelse for forhandlingerne med tjenestemændene (se 17/5), og trafikminister Lindberg meddeler, at postbudestrejken vil få konsekvenser for deltagerne.

Folketinget færdigbehandler forslaget om udbygning og ombygning af veterinær- og landbohøjskolen, der vedtages med 90 stemmer (s., r. v., s. f. og 3 v.) mod 10 (7 v. og 3 uafh.), medens 45 (resten af v. og uafh. og hele k. f.) undlader at stemme. I sin endelige form går lovforslaget ud på, at der samtidig med udbygningen og ombygningen af skolen på Frederiksberg skal opføres en ny skole i Odense.

Endvidere vedtages forslag til medhjælperlov mod venstres og de uafhængiges stemmer og forslag til ligningslov mod venstres, de konservatives og de uafhængiges stemmer. Forslag til lov om børne- og ungdomsforsorg vedtages enstemmigt.

19. – Regeringen beslutter, at der skal rejses tjenestemandssag mod deltagerne i poststrejken.

Finansministerens forslag om lønforhøjelse for tjenestemændene tiltrædes enstemmigt af finansudvalget, efter at et forslag fra s. f. om genoptagelse af forhandlingerne med tjenestemændene er blevet stemt ned.

Forligsmandens mæglingsforslag af 10/5 for konsummælkmejerierne og af 11/5 for landbrug, skovbrug, planteskoler, dræning m. v. er vedtaget af begge parter.

Folketinget vedtager forslag om at forhøje ungdommens uddannelsesfond fra 19 til 63 mill. kr., 24 mill. kr. som lån og 39 mill. kr. som legater.

Forslag om ændringer i straffeloven, hvorved der bl. a. indføres straf for homoseksuel prostitution, når det drejer sig om personer under 21 (hidtil 18) år, vedtages med 129 stemmer mod 32.

Folketinget færdigbehandler desuden forslaget om ændringer i lov om boligbyggeri (se 14/3), der vedtages mod venstres, de konservatives og de uafhængiges stemmer, og forslag til tillægsbevillingslov for 1960–61, hvorefter finansåret slutter med et kasseoverskud på 400 mill. kr. S. f. og uafh. undlader at stemme.

20. – Nationalbanken meddeler, at den fra og med 23/5 forhøjer diskontoen fra 5½ til 6½ pct. Den kgl. bankkommissær, finansminister Philip, udtaler, at regeringen er enig med banken i, at dette skridt tages.

23. – Samtidig med diskontoforhøjelsen forhøjer nationalbanken laveste udlånsren-

te fra 6 til 7 pct. og højeste udlånsrente – der 20/4 blev forhøjet fra 6½ til 7 pct. – til 7½ pct. Renten af indlånsbeviser, som siden 18/5 1960 har været 4 pct., forhøjes til 4¾ pct.

Mæglingsforslaget for landmejerierne er vedtaget af begge parter.

25. – Statsminister Kampmann, der ledsages af udenrigsminister Krag og landbrugsminister Skytte, har i Bonn forhandlet med forbundskansler Adenauer og andre medlemmer af den vesttyske regering. Fra dansk side har man ifølge det officielle kommuniqué udtalt, at en britisk beslutning om at indlede forhandlinger om tiltræden af fællesmarkedet ville gøre det muligt for Danmark at tage et tilsvarende skridt. Det tilføjes, at såfremt den danske regering beslutter at indtræde i fællesmarkedet, forekommer det hensigtsmæssigt at give den lejlighed til i rette tid at gøre sine særlige synspunkter gældende med hensyn til den fælles landbrugspolitik.

Ved Danmarks Sparekasseforenings generalforsamling anslår nationalbankdirektør Svend Nielsen, at lønforhøjelserne for arbejdere og tjenestemænd samt støtten til landbruget vil medføre en indkomstforøgelse på 2½ milliarder kr., hvoraf der kun vil være dækning for ca. 1 milliard kr. gennem produktionsforøgelse.

På LOs repræsentantskabsmøde protesterer formanden, Eiler Jensen, mod nationalbankens diskontoforhøjelse.

Landbrugets afsætningsudvalg (se 28/2) afholder konstituerende møde, hvor formanden for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, gårdejer Chr. Speggers, vælges som formand. Umiddelbart efter vedtager Landbrugets Afsætningsråd sin egen ophævelse.

26. – Danmarks Sparekasseforening og Danske Bankers Fællesrepræsentation beslutter en forhøjelse af indlånsrenten med ½ pct. for korte og 1 pct. for lange indlån.

29. – Fregatten »Niels Ebbesen« åbner ild mod trawleren »Red Crusader« fra Aberdeen, som efter at være opbragt for fiskeri på færøsk fiskeriterritorium og have fået ordre til at sejle til Thorshavn sætter kurs mod Aberdeen, hvortil den, ekskorteret af britiske marinefartøjer, ankommer 31/3. »Niels Ebbesen« bliver liggende uden for territorialgrænsen. 30/5 kræver udenrigsministeriet gennem den danske ambassadør i London, at »Red Crusader« skal begive sig til Thorshavn, for at sagen kan blive pådømt ved dansk domstol.

Tjenestemandsforhørene i anledning af den københavnske postbudestrejke begynder.

30. – Ved folkeafstemningen om forslaget om nedsættelse af valgretsalderen fra 23 til 21 år afgives 586.113 gyldige ja-stemmer, 479.146 gyldige nej-stemmer og 9.299 ugyldige (heraf 1.527 blanke) stemmer. I alt 1.074.558 eller 37,3 pct. af samtlige stemmeberettigede deltager i afstemningen (20,3 pct. ja-stemmer og 16,6 pct. nej-stemmer).

Juni 1961

2. – Regeringen afgiver en erklæring om, at Grønland vil være en del af EFTA fra 1/7, efter at de øvrige medlemslande har godkendt visse grønlandske særordninger.

Folketinget færdigbehandler forslaget om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister, der vedtages med 149 stemmer mod 5 (uafh.), og forslaget om optagelse af statslån i udlandet, der vedtages med 82 stemmer (s., r. v. og s. f.) mod 54 (v., k. f. og uafh.).

3. – På det radikale venstres landsmøde gør formanden for folketingsgruppen, Aage

Fogh, sig til talsmand for, at partiet fortsætter som regeringsparti, idet han forudsætter, at der træffes aftale med socialdemokratiet for 2–3 år.

6. – NATOs militære øverstbefalende, general Lauris Norstad, gør i et foredrag i København rede for sin plan for de dansk-tyske kommandoforhold: overkommandoen for det område, hvori Danmark ligger, bør være dansk, og kun én af de fire underkommandoposter (søværnet) bør i krigstid beklædes af en tysk officer.

7. – Den britiske regering beklager trawleraffæren (se 29/5), der betegnes som ukarakteristisk for de gode forbindelser med Danmark, men erklærer, at man ikke ser sig i stand til at fremsætte noget forslag til sagens løsning, da visse undersøgelser endnu ikke er afsluttet.

Folketinget vedtager med 80 stemmer (s., r. v., s. f., sl. p., grønlænderen Rosing og den konservative Poul Møller) mod 59 (v., k. f. og uafh.) at ændre folketingsvalglovens spærreregler, således at et parti herefter kan få andel i tillægsmandaterne, når det enten har erobret et kredsmandat eller opnået mindst 2 pct. af samtlige afgivne stemmer (p. t. ca. 50.000 stemmer) eller i mindst 2 af de 3 områder Jylland, øerne, København-Frederiksberg har fået lige så mange stemmer, som i området gennemsnitligt er afgivet pr. kredsmandat.

8. – Folketingets afsluttende politiske debat indledes af statsminister Kampmann, der ikke mener, at lonforhøjelserne og støtten til landbruget nødvendigvis vil kaste landet ud i økonomisk uføre, men erkender, at udviklingen rummer en betydelig risiko for forringelse af valutastillingen; et mere langvarigt fald i valutareserven må imødegås, men på en sådan måde, at det ikke standser den økonomiske fremgang på længere sigt. I en udenrigspolitisk oversigt beskæftiger udenrigsminister Krag sig især med markedsplanerne og udtaler, at regeringen er indstillet på at indlede forhandlinger med de seks samtidig med Storbritannien, derimod er der ikke tale om, at man fra dansk side vil søge tilslutning til fællesmarkedet, før Storbritannien tager dette skridt. I en omtale af trawleraffæren meddeler han, at det er hensigten at instruere ambassadøren i London om at foreslå de britiske myndigheder, at sagens faktiske omstændigheder bliver taget op til hurtig undersøgelse i en uvildig kommission.

9. – Folketinget færdigbehandler en række betydningsfulde lovforslag, deriblandt forslagene om støtte til landbruget. Forslaget om afsætning af danske landbrugsvarer, den såkaldte bemyndigelseslov, vedtages med 80 stemmer (s., r. v., sl. p. og 4 venstremænd, bl. a. Anders Andersen og Niels Eriksen) mod 13 (s. f. og uafh.), medens 56 (v. og k. f.) undlader at stemme. Forslaget om en kornordning for 1961–62 vedtages mod s. f.'s og de uafhængiges stemmer. I bemyndigelsesloven er under behandlingen foretaget en ændring, der giver landbrugsministeren adgang til i undtagelsestilfælde at centralisere eksporten også til lande, der ikke har centralindkøb.

Endvidere færdigbehandles forslag til lov om naturfredning, der vedtages med alle stemmer mod 9 (uafh. og 5 v.), efter at der er gjort oppositionen visse indrømmelser m. h. t. erstatninger til landbrugsejendomme, samt forslaget om statsstøtte til SAS (se 26/4). For dette stemmer 119, imod 2 (1 v. og 1 s. f.), medens 24 (herunder hovedparten af k. f.) undlader at stemme. I udvalgsbetænkningen kritiseres skarpt selskabets mislykkede engagement i Mexico med særlig adresse til formanden, bankdirektør Marcus Wallenberg, og trafikminister Lindberg har lovet at forhandle med sine kolleger i Norge og Sverige om nedsættelse af et juristudvalg til at analysere dette engagement og skabe klarhed over forskellige spørgsmål i konsortialoverenskomsten. Ministeren har ligeledes lovet årligt at give folketinget en redegørelse for SASs stilling og løbende at holde sig underrettet om konsortiets økonomi, så han kan underrette tinget i tilfælde af en væsentlig forringelse.

Under den afsluttende politiske debat konstateres der enighed mellem partierne, bortset fra s. f., om udenrigs- og forsvarspolitikken. Finansminister Philip erklærer, at han ønsker overskuddet på statsbudgettet genskabt – siden marts er et anslået kasseoverskud for 1961–62 på 425 mill. kr. forvandlet til et underskud på 155 mill. kr. Statsminister Kampmann udtaler, at det er et åbent spørgsmål, om der vil komme finanspolitiske indgreb, og i bekræftende fald hvilke. Erik Eriksen (v.) og Poul Møller (k. f.) kritiserer, at folketinget i vigtige sager er blevet reduceret til at være et gummistempel.

10. – Folketinget vedtager i sit sidste møde før sommerferien forslaget om de islandske håndskrifter (se 27/4) med 110 stemmer (s., r. v., s. f., 14 v., deriblandt Erik Eriksen, 3 k. f., deriblandt Ole Bjørn Kraft, og de 2 grønlændere) mod 39 (de øvrige konservative og venstremænd samt de uafhængige). Forinden afstemningen oplyser Poul Møller (k. f.), at han forsøger at samle underskrifter på et krav om, at lovens stadfæstelse udskydes i henhold til grundlovens § 73, og at han allerede har 46 underskrifter af de nødvendige 60.

I folketingsåret 1960–61 er der i alt fremsat 114 lovforslag, deraf 105 regeringsforslag, og 100 er endeligt vedtaget.

11. – Statsminister Kampmann åbner socialdemokratiets kongres, hvor et udkast til nyt principprogram vil blive forelagt til vedtagelse. For første gang er kongressen i et vist omfang åben for hele pressen.

Fhv. statsminister Erik Eriksen udtaler ved VUs landsmøde, at venstre ikke kan billige, at Englands stilling til fællesmarkedet skal være afgørende for Danmark, der må kunne handle selvstændigt og på de tider, der passer det.

12. – Finansudvalget har tiltrådt en bevilling på 60 mill. kr. til oprettelsen af Nato-depoter i Jylland.

13. – Formanden for smedeforbundet, folketingsmand Hans Rasmussen, udtaler på socialdemokratiets kongres, at der ses alt for blidt på de ulovlige strejker. Han har store betænkeligheder ved Danmarks indtræden i et af Tyskland domineret fællesmarked.

14. – Storbritannien meddeler i en note, at det i princippet går ind på den danske regerings forslag om en kommissionsundersøgelse af trawleraffæren.

Folketingsmændene Poul Møller (k. f.) og Ib Thyregod (v.) afleverer i folketingets sekretariat et af 61 folketingsmedlemmer underskrevet krav om, at forslaget om de islandske håndskrifter i henhold til grundlovens § 73, stk. 2, først indstilles til kongelig stadfæstelse, når nyvalg til folketinget har fundet sted, og forslaget på ny er vedtaget af det derefter sammentrædende folketing.

Udenrigsminister Krag imødegår på socialdemokratiets kongres Hans Rasmussens advarsel mod indtræden i fællesmarkedet, idet han udtaler, at de små lande skal være lidt forsigtige med krampagtigt at holde fast på deres fulde suverænitet. Han fremhæver, at EFTA hele tiden kun har været en station på vejen til den brede europæiske løsning.

Industrirådet gør i et brev til statsministeren opmærksom på, at dansk tilslutning til de seks vil rejse nye problemer for industrien, hvorfor man henstiller, at der i tide træffes forberedelser til ændring af gældende toldsatser og importreguleringer.

15. – Regeringen meddeler, at det fortsat er dens opfattelse, at bestemmelserne i det vedtagne forslag om de islandske håndskrifter ikke har ekspropriationens karakter, men at man alligevel vil undlade at forelægge forslaget til stadfæstelse. Det tilføjes, at det er regeringspartiernes hensigt, når nyvalg til folketinget har fundet sted, at foranledige forslaget fremsat til vedtagelse i det nye folketing.

Den 28. socialdemokratiske partikongres slutter med vedtagelsen af et nyt principprogram og et aktuelt arbejdsprogram.

Til formand for partiet vælger kongressen den fungerende formand, statsminister

Kampmann, og til næstformand folketingsmand Hans Rasmussen, der oplyser, at hans valg er ønsket af hele fagbevægelsen.

16. – 7 folketingsmedlemmer (4 v. og 3 k. f.) har »som skatteydere« anmodet folketingets ombudsmand om at undersøge, om statens repræsentanter i SASs styrelse har røgtet deres hverv i overensstemmelse med deres forpligtelser til at holde trafikministeren underrettet om selskabets dispositioner og økonomi.

20. – Statsminister Kampmann bebuder forhøjelse af kvadratmetertilskuddet for at modvirke diskontoforhøjelsens fordyrelse af byggeriet.

Det radikale venstres politiske ordfører, Hilmar Baunsgaard udtaler, at de radikale ikke ønsker ændringer i nationalbankens nuværende selvstændige stilling.

Folketingets ombudsmand meddeler, at han vil indlede en undersøgelse af den måde, hvorpå statens repræsentanter i SAS har udført deres hverv (se 16/6).

21. – På et nordisk landbrugsministermøde i København vedtages det at efterkomme Nordisk Råds henstilling om at oprette et nordisk kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål, bestående af 4 repræsentanter (2 fra landbrugsministeriet og 2 fra landbrugsorganisationerne) for hvert land.

I det første af en serie møder med repræsentanter for erhvervsorganisationer m. v. (se 18/1) forelægger finansminister Philip en skitse til en kildeskatteordning.

23. – Udenrigsministeriet modtager en note vedrørende trawleraffæren, hvori den britiske regering erklærer sig principielt enig i, at der nedsættes en undersøgelseskommission af uvildige medlemmer, og foreslår, at der fra hver side udnævnes agenter, som skal forelægge kommissionen henholdsvis de danske og de britiske synspunkter. Man er også enig med den danske regering i, at kommissionen alene skal have til opgave at undersøge de rent faktiske omstændigheder omkring »Niels Ebbesen«s arrestation af »Red Crusader«.

Statsminister Kampmann udtaler, at landbrugets økonomi på længere sigt må hvile i sig selv, men landbruget må ikke indbringe sine udøvere væsentligt mindre end andre erhverv. Han understreger, at der fortsat ikke er tale om, at Danmark vil indlede forhandlinger om tilslutning til de seks, hvis England ikke gør det, men tilføjer, at vi har en positiv interesse i, at England kommer med i fællesmarkedet.

24. – Udenrigsminister Krag udtaler, at det har særlig hast for Danmark, at der findes en løsning på det europæiske markedsproblem, idet man må regne med, at de seks i nær fremtid påbegynder virkeliggørelsen af en fælles landbrugspolitik, og dette indebærer en risiko for Danmarks landbrugseksport til de seks på ca. 2 milliarder kr.

27. – På EFTA-ministermødet i London sætter Danmark 1/10 som frist for indrømmelser på landbrugsområdet, hvis det skal gå med til en yderligere 10 pct.s nedsættelse pr. 1/1 1962 af frihandelsområdets indre toldsatser.

28. – Udvalget om beskatning af værdien af bolig i egen ejendom foreslår, at fradraget for vedligeholdelsesudgifter fastsættes som en bestemt procent af ejendomsværdien.

Rettelse til kronikken for 21. februar: Foruden de nævnte stemte også den finske socialdemokratiske opposition og de islandske kommunister (folkealliancen) for forslaget om en atomvåbenfri zone.